

Sygn. akt V CK 523/04

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 kwietnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSA Andrzej Struzik

Protokolant Ewa Zawisza

w sprawie z powództwa Z. T. z siedzibą w H.

przeciwko "W....." Sp. z o.o. W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 29 kwietnia 2005 r.,

kasacji strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 29 kwietnia 2004 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok oraz wyrok Sądu Okręgowego w Ś.
z dnia 19 czerwca 2002 r., i przekazuje sprawę temu Sądowi
do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach
postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Strona powodowa Z. T. (Niemcy) domagała się w postępowaniu nakazowym od strony pozwanej „W.” Spółki z o.o. z siedzibą w W. zapłaty kwoty 672 438,92 zł z ustawowymi odsetkami, z tytułu niezapłaconej ceny za dostarczoną przez powoda mączkę zwierzęcą. Sąd Rejonowy w D. uwzględnił powództwo w całości i w dniu 22 sierpnia 2000 r. wydał nakaz zapłaty. W zarzutach od nakazu zapłaty, strona pozwana podniosła, że zgodnie z umową stron cena miała być zapłacona w markach niemieckich, a nie w złotych polskich. Ponadto zarzuciła, że część towaru została zakupiona przez inną firmę z W. Ustosunkowując się do zarzutów od nakazu zapłaty strona powodowa pismem procesowym z dnia 4 października 2001 r. ograniczyła powództwo, cofając pozew co do kwoty 46.86,03 zł, a następnie pismem procesowym z dnia 14 stycznia 2002 r. zmieniła żądanie, domagając się zasądzenia na jej rzecz kwoty 148 465,33 euro z 8% odsetkami.

Sąd Okręgowy w Ś. wyrokiem z dnia 19 czerwca 2002 r., nie uchylając nakazu zapłaty, zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 148 465,33 euro z 8% odsetkami oraz orzekł o kosztach postępowania. W apelacji od tego wyroku strona pozwana zarzuciła, że został on wydany z naruszeniem przepisów prawa materialnego, a to art. 354 k.c. w związku z art. 358 k.c. oraz art. 13 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. prawo dewizowe, a także z naruszeniem przepisów postępowania w szczególności art. 496 k.p.c. przez zaniechanie uchylenia nakazu zapłaty, art. 495 § 2 k.p.c. przez uznanie za dopuszczalne dokonanie zmiany żądania pozwu, art. 203 w związku z art. 355 § 1 k.p.c. przez zaniechanie umorzenia postępowania co do cofniętego przez stronę powodową żądania.

Sąd Apelacyjny, uznał apelację za uzasadnioną. W szczególności wskazał, że strona powodowa domagała się zasądzenia należności w złotych polskich i takie żądanie zostało uwzględnione nakazem zapłaty. Podzielił zarzut apelacji co do tego, że żądanie zasądzenia należności w euro, zgłoszone przez stronę powodową po zarzutach od nakazu zapłaty, pismem procesowym z dnia 14 stycznia 2002 r. jest żądaniem nowym bowiem jest innym żądaniem niż żądanie zapłaty w złotych polskich oraz, że stosownie do art. 496 k.p.c. Sąd Okręgowy winien był rozpatrzyć zarzuty od nakazu zapłaty obejmującego pierwotne żądanie, gdyż zgodnie z art. 495 §

2 k.p.c. niedopuszczalne było dokonanie przez stronę powodową przekształcenia przedmiotowego powództwa.

Kierując się powyższymi motywami, Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2003 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania i orzeczenia o żądaniu objętym nakazem zapłaty, o którym Sąd Okręgowy skarżonym wyrokiem nie orzekł. Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 6 listopada 2003 r. uchylił nakaz zapłaty i oddalił powództwo co do kwoty 625,632,89 zł oraz umorzył postępowanie w pozostałym zakresie, a także orzekł o kosztach postępowania.

W apelacji od tego wyroku strona powodowa zarzuciła naruszenie przepisów prawa procesowego a to art. 193 § 1 k.p.c., art. 495 § 2 k.p.c. i art. 321 § 1 k.p.c. przez uznanie, że niedopuszczalną była zmiana powództwa polegająca na wyrażeniu żądania w walucie obcej i orzeczeniu o niezgłoszonym przez stronę powodową żądaniu wyrażonym w złotych. Ponadto zarzuciła naruszenie art. 354 k.c. przez uznanie, że określenie żądania w walucie polskiej jest sprzeczne z umową.

Rozpoznając ponownie sprawę Sąd Apelacyjny uznał podniesione w niej zarzuty za bezzasadne. Wszystkie kwestie wskazywane przez stronę powodową w apelacji od niniejszego wyroku zostały przez Sąd Apelacyjny przesądzone w wyroku z dnia 11 kwietnia 2003 r., uchylającym poprzedni wyrok Sądu Okręgowego. Sąd Apelacyjny w tym wyroku stanął na stanowisku, że żądanie zapłaty w złotych polskich nie jest tożsame z żądaniem zapłaty w walucie obcej oraz, iż taka zmiana żądania w postępowaniu nakazowym, stosownie do art. 495 § 2 k.p.c. jest niedopuszczalna. Dodatkowo Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że stosownie do art. 354 k.c. nie zasługuje na uwzględnienie żądanie zapłaty w innej walucie niż przewidziana w umowie, jeżeli strona zobowiązana do zapłaty nie wyraziła zgody na taką zmianę umowy. Ponieważ zgodnie z art. 386 § 6 k.p.c. powyższa ocena prawna była wiążąca dla Sądu Okręgowego przy ponownym rozpoznaniu sprawy i wiązała także II instancji, Sąd Apelacyjny oddalił apelację.

W kasacji od tego wyroku strona powodowa podniosła szereg zarzutów dotyczących naruszenia prawa materialnego i procesowego. Gdy chodzi

o naruszenie prawa procesowego, które miało istotny wpływ na wynik sprawy to powód zarzucił, niewłaściwe zastosowanie art. 5 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 48, poz. 554), a w związku z tym bezpodstawne zastosowanie art. 495 § 2 k.p.c. w brzmieniu ustalonym wspomnianą ustawą nowelizującą kodeks postępowania cywilnego. Ponadto skarżący zarzucił naruszenie art. 193 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie, że zmiana powództwa polegająca na zmianie żądania zapłaty w euro, gdy pierwotnie powód żądał zapłaty w złotych jest niedopuszczalna, a w związku z tym naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. i art. 321 k.p.c. poprzez orzeczenie o żądaniu zapłaty w złotych, które w chwili zamykania rozprawy nie było żądaniem zgłoszonym, gdyż skutecznie zostało zamienione na żądanie zapłaty w walucie euro. Zdaniem skarżącego zaskarżony wyrok naruszył również art. 378 § 1 k.p.c., bowiem sąd nie rozpoznał istoty sprawy nie orzekając o prawidłowo zgłoszonym żądaniu zapłaty w euro. Pozwany w zarzutach od nakazu zapłaty oraz pismach procesowych wyraził w istocie zgodę na zapłatę w walucie wymiennej, czego orzekające w sprawie sądy nie wzięły pod uwagę, naruszając tym samym art. 230 k.p.c.

Gdy chodzi o zarzuty naruszenia prawa materialnego, to powód zarzucił niewłaściwą wykładnię art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 28 grudnia 1998 r. (Dz. U. Nr 103, poz. 1099) oraz naruszenie art. 354 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że wierzycielowi nie służy prawo do kształtowania uprawnień jakie przysługują mu wobec dłużnika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zasadnie skarżąca podniosła, że zaskarżony wyrok został wydany z naruszeniem art. 5 ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. Nr 48, poz. 554). Zgodnie z tym przepisem w sprawach wszczętych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się, do czasu zakończenia postępowania w danej instancji, dotychczasowe przepisy o właściwości sądów

i postępowaniach odrębnych. Mając na uwadze, że powództwo zostało złożone do Sądu Rejonowego w D. w dniu 29 czerwca 2000 r., a wspomniana ustawa nowelizująca kodeks postępowania cywilnego i inne ustawy weszła w życie 1 lipca 2000 r., do postępowania w pierwszej instancji w tej sprawie należy stosować art. 495 k.p.c., w brzmieniu sprzed nowelizacji. Postępowanie w sprawie zarzutów od nakazu zapłaty toczyło się wprawdzie przed Sądem Okręgowym w Ś. ale było to niewątpliwie postępowanie przed sądem I instancji. Skutki złożenia przez powoda, w trakcie tego postępowania pisma procesowego z dnia 14 stycznia 2002 r., w którym zmienił on żądanie domagając się zasądzenia należnej mu kwoty nie w złotych lecz w euro, podlegają więc ocenie na podstawie art. 495 k.p.c., w brzmieniu sprzed nowelizacji.

Przepis art. 495 k.p.c. przed nowelizacją z 2000 r. nie przewidywał tak wyraźnych ograniczeń co do możliwości zmiany powództwa. Stanowił on tylko, że w razie wniesienia zarzutów zgodnie z przepisami kodeksu, sąd przekazuje sprawę sądowi wojewódzkiemu, jeżeli jest on właściwy rzeczowo oraz iż przewodniczący zarządza doręczenie powodowi pisma z zarzutami razem z wezwaniem na rozprawę. Wykładnia tego przepisu w orzecznictwie Sądu Najwyższego zbliżała się jednak w istocie do treści jaką nadała mu nowelizacja zawarta w ustawie z dnia 24 czerwca 2000 r. Zgodnie z uchwałą połączonych Izb Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r. III PZP 17/70 OSNC 1973/72, w postępowaniu nakazowym, toczącym się po wniesieniu zarzutów, niedopuszczalne było rozszerzenie powództwa ani przekształcenie podmiotowe, ani też zmiana jego podstawy. Taka interpretacja art. 495 k.p.c. nie odbiegała więc istotnie od jego obecnej treści. W art. 495 § 4 k.p.c. wyraźnie wyklucza się możliwość dokonania przekształceń podmiotowych, zaś art. 495 § 2 k.p.c. uściśla co należy rozumieć przez zakaz zmiany jego podstawy. W tej sytuacji chociaż rzeczywiście zaskarżony wyrok narusza art. 5 ustawy z dnia 24 czerwca 2000 r., to samo to naruszenie nie miało jeszcze wpływu na rozstrzygnięcie w rozpoznawanej sprawie.

Istotne znaczenie ma natomiast zarzut naruszenia art. 193 k.p.c. w związku z art. 495 k.p.c. Należy bowiem rozważyć, czy zmiana powództwa, której niewątpliwie dokonał powód, zmieniając żądanie zapłaty należnej mu kwoty ze złotych na euro, była dopuszczalna w świetle tych przepisów. Za ugruntowany w orzecznictwie Sądu

Najwyższego można uznać pogląd, iż zmiana podstawy powództwa jest w postępowaniu nakazowym niedopuszczalna. Wyraził go Sąd Najwyższy we wspomnianej uchwale połączonych Izb Cywilnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 1972 r., nawiązując do wcześniejszych swych orzeczeń, oraz potwierdził także już na tle aktualnego brzmienia art. 495 k.p.c. (wyrok z dnia 3 października 2000 r. I CKN 1120/98, OSNC 2001/3/44, wyrok z dnia 23 stycznia 2002 r. I PKN 786/00 OCNP 2004/2/30, wyrok z dnia 23 maja 2003 r. III CKN 1192/00, LEX nr 121720).

Zgodnie z art. 187 § 2 k.p.c. pozew powinien zawierać dokładne określenie żądania oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających to żądanie. Zakaz zmiany podstawy powództwa należy więc rozumieć w ten sposób, że nie może co do zasady zmienić się żądanie pozwu oraz okoliczności, które zostały przytoczone jako jego uzasadnienie. Natomiast nie jest wykluczone odmienne kwalifikowanie rodzaju stosunku prawnego łączącego strony, jeżeli nie zmieni to podstawy faktycznej żądania (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 stycznia 2002 r. I PKN 786/00 OCNP 2004/2/30). Nie będzie też zmianą podstawy powództwa taka zmiana, która nie prowadzi ani do zmiany okoliczności faktycznych przytoczonych w pozwie, ani też do zasadniczej zmiany samego żądania. Jeżeli bowiem powód dochodzi w pozwie zapłaty określonej kwoty pieniężnej w złotych, a następnie już po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, domaga się zasądzenia jej w euro, to nie następują zmiany powództwa, która wykluczałyby jego rozpoznanie przez sąd po uchyleniu nakazu zapłaty. Żądanie spełnienia świadczenia pieniężnego jest bowiem w istocie żądaniem przekazania określonej wartości ekonomicznej, którą pieniądź wyraża. Jeżeli żądanie zapłaty w euro jest zgodne z zasadami regulującymi powstawanie i wykonywanie zobowiązań pieniężnych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, to zmiana powództwa polegająca na tym, że zamiast spełnienia świadczenia w złotych, powód żąda zapłaty w euro, nie jest zmianą powództwa, która jest niedopuszczalna w świetle art. 495 k.p.c. Sąd po uchyleniu nakazu zapłaty, który niezgodnie z treścią łączącego strony stosunku prawnego, zasądził świadczenie w złotych, może bowiem w oparciu o te same podstawy faktyczne i prawne, rozpoznać zmienione powództwo i orzec, czy powodowi należy się określona kwota w euro. Mając na uwadze powyższe względy należy uznać, że zarówno orzeczenie Sadu Apelacyjnego jak i poprzedzające go orzeczenie Sądu

Okręgowego, narusza art. 193 § 1 i art. 495 k.p.c., gdyż w świetle tych przepisów brak podstaw, aby uznać, iż zmiana oznaczenia świadczenia ze złotych polskich na euro, dokonana już po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, była niedopuszczalna.

Jeżeli za dopuszczalną uznać należy zmianę powództwa polegającą na żądaniu zapłaty w euro zamiast w złotych, to zasadne są także zarzuty skarżącej, iż zaskarżony wyrok narusza art. 316 § 1 k.p.c. i art. 321 k.p.c. oraz art. 378 k.p.c., gdyż sąd nie orzekł o zgłoszonym żądaniu zapłaty w euro lecz rozpoznał powództwo, w którym zapłata została oznaczona w złotych.

Nie ma natomiast znaczenia dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy to, czy powód mógł żądać, w świetle przepisów prawa dewizowego i art. 358 k.c., spełnienia świadczenia w złotych polskich. Jak wynika jednoznacznie z bezspornych ustaleń sądu, zgodnie z umową łączącą strony zapłata powinna nastąpić w markach niemieckich, a po wycofaniu tej waluty z obiegu, na podstawie art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 25 maja 2001 r. o skutkach wprowadzenia w niektórych państwach członkowskich Unii Europejskiej wspólnej waluty euro (Dz. U. Nr 63, poz. 640), w tej właśnie wspólnej walucie. Skora umowa ta była ważnie zawarta, to jest oczywistym, że bez zgody obu stron na jej zmianę, powód może skutecznie dochodzić zapłaty tylko w euro.

Biorąc pod uwagę, że zarzuty podniesione w kasacji okazały się uzasadnione Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.

er

/tp/